

Hier en ooit

door Paul de Schipper

Fransse soldaten op een prent van het toeristisch uitlegbord bij De Veste in Waspik. reproductie Paul de Schipper

De Veste in Waspik

Al eens in natuurgebied De Veste in Waspik geweest? Toch eens gaan kijken bij die oude vestingwerken van de Zuiderwaterlinie die teruggebracht zijn in het landschap. Waar die vestingwerken aan herinneren? Aan de dag dat de roemruchte Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden na ruim tweehonderd jaar ten onder ging, beetgenomen door Koning Winter. En dat gebeurde allemaal in dat kleine dorp Waspik in 1795. Het verhaal begint in Parijs. In 1789 wierp het Franse volk het eeuwenoude juk van adel en geestelijkheid nogal bloedig van zich af. De boodschap van vrijheid, gelijkheid en broederschap moest

Met 15.000 man vielen de Fransen Geertruidenberg vanuit het oosten aan

over Europa worden verspreid. In 1793 stond een Frans leger in de zuidelijke Nederlanden, maar werd nog teruggeslagen. Eind 1794 rukten de Fransen opnieuw op, naar Geertruidenberg, de sleutel van Holland. Maar ze moesten eerst langs Waspik, een gefortificeerde doorgang in het verder onder water gezette land. Daar versperden drie zwaarbewapende bolwerken hen de weg. Op de wallen stonden 26 kanonnen, de lopen dreigend zuidwaarts gericht. De Fransen maakten halt bij Oosterhout en Tilburg en keken de kat uit de boom.

Toen, op 17 december, begon het te vriezen. Op 22 december deden driehonderd Franse soldaten, op de schaats, een flankaanval op een batterij aan de Capelse dijk. De wind zat vast in het oosten en op eerste kerstdag was het 15 graden onder nul. Op zaterdag 27 december leek de ergste kou uit de lucht, draaide de wind en begon het zachtjes te sneeuwen. De Franse generaal Osten gaf drie bataljons opdracht de frontaanval te

mijden. Ook liet hij de soldaten om de versterkingen heen trekken, over het onder water gezette maar bevroren gebied. De Nederlandse verdediging zag het gevaar komen en hakte rondom brede sleuven in het ijs om de aanvallers de doorgang te belemmeren. Maar de Fransen hadden daar al rekening meegehouden. Generaal Osten had 'loopbruggen' laten maken, die over het ijs werden meegesjouwd. De bruggen werden over de sleuven geschoven. Zo konden de Fransen de verdedigers in de rug aanvallen. Die gaven zich, na fel verzet, over. Na Waspik bleek de verovering van het strategische Geertruidenberg niet al te gecompliceerd. De Fransen vielen de stad met 15.000 man vanuit het oosten aan. De rest van het Franse leger trok om Geertruidenberg heen de vesting Holland binnen.

Geertruidenberg werd wel zwaar verdedigd. Er stonden maar liefst 224 stukken geschut op de wallen, maar voor de bediening van de artillerie waren maar 107 manschappen beschikbaar. Bovendien, de stad stond onder bevel van de 82-jarige generaal Bedaulx en die oude, ziekelijke grijsaard bleek geen inspirerend verdediger. De aanhoudende strenge vorst had de onder water gezette landerijen rond de stad in een massieve ijsvlakte veranderd, zodat er voor de Fransen geen belemmering was om de stad op 13 januari te naderen. De stad werd nog wel twee volle dagen beschoten, waardoor hevige branden uitbraken. Op 19 januari, de dag dat de Fransen Amsterdam binnentrokken, gaf Geertruidenberg zich over. Daarmee was het ook gedaan met de al zieltogende Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden. Het begin van het einde? Dat speelde zich dus af op De Veste in Waspik.

Bronnen: 'Een dorp in de greep van de vrijheid', Han Verschure, 1995. 'Geertruidenberg, Hollands oudste stad', Bas Zijlmans, 1978.